

Et-Tefsîr ve Ricâlüh
(Muhammed Fâzıl İbn 'Âşûr, Kahire: Ezher Yayınları, 1970, 184 Sayfa)

Esat ÖZCAN

Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı, Siirt/Türkiye
Assist. Prof., Siirt University, Faculty of Theology, Department of Tafsir, Siirt Turkey
esatozcan75@gmail.com | orcid.org/0000-0003-0974-8325.

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Kitap Değerlendirmesi | Book Review

Geliş Tarihi | Received: 5 Temmuz / July 2021

Kabul Tarihi | Accepted: 22 Eylül / September 2021

Yayın Tarihi | Published: 30 Aralık / December 2021

İntihal | Plagiarism

Bu makale, iThenticate aracılığıyla taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.
This article, has been scanned by iThenticate and no plagiarism has been detected.

Copyright ©

Published by Siirt University Faculty of Divinity. Siirt/Turkey.

web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marifetname>

mail: sifdergisi@gmail.com

Et-Tefsîr ve Ricâlüh

(*Muhammed Fâzıl İbn 'Âşûr, Kahire: Ezher Yayınları, 1970, 184 Sayfa*)

Giriş

Yüce Allah, son ilahi kitabını; Kur'ân'ı anlaşılın ve gereğince amel edilsin diye göndermiştir. Bunun için kıyamete kadar gelecek bütün insanları Kur'ân'ı anlamaya davet etmiş ve ona göre hareket etmekle sorumlu tutmuştur. Kur'ân, aslında açık ve anlaşılır bir kitaptır. Ancak herkesin anlayış kabiliyeti ve bilgi seviyesi aynı değildir. Bunun için onun tefsir edilmesi ve herkesin anlayacağı şekilde açıklanması gerekli hale gelmiştir. Hz. Peygamber, Kur'ân'ı tebliğ etmiş, anlaşılmayan veya yanlış anlaşılan âyetlerini izah etmiş ve hayatına tatbik ederek onu hem sözlü hem de fiili olarak tefsir etmiştir. Bu görevin önemini kavrayan sahabe, tefsir faaliyetlerine eğilmiş, Hz. Peygamber'in bu konudaki sözlerini ve Kur'ân'ın tefsiri mahiyetinde olan hayatıyla ilgili bilgileri (sünnet/sîret) sonraki nesillere aktarmışlardır. Sahabeden sonra tâbiîn ve etbâu't-tâbiîn de bu konuda üstlerine düşen görevleri yerine getirmiş, sahabeden aldıklarını sonraki nesillere aktarmışlardır. Tedvin döneminde hem Hz. Peygamber ve sahabenin tefsirleri kayda geçirilmiş hem de farklı ilimlerin verileri vasıtasıyla Kur'ân tefsir edilmiştir. Bu sayede çok sayıda ve çok farklı tefsirler meydana gelmiştir. Bu tefsirleri bilmek tefsir araştırmacıları için çok önemlidir. Bunun için önemli müfessir ve tefsirleri tanıtan Muhammed Fâzıl İbn 'Âşûr'un (öl. 1970) *et-Tefsîr ve ricâlüh* adlı eserini tanıtmayı uygun bulduk. Bahattin Dartma ve Ömer Pakiş tarafından *Anahatlarıyla Tefsir Tarihi* simiyle Türkçeye de kazandırılan söz konusu eseri tanıtmaya geçmeden önce müellif hakkında kısa bir şekilde bilgi vereceğiz.

Muhammed Fâzıl İbn 'Âşûr

Tunus'ta doğan İbn 'Âşûr, Fas asıllıdır. İbn 'Âşûr, bir kolu Tunus'a yerleşen 'Âşûr kabilesine mensuptur. 'Âşûr kabilesine mensup olduğundan babası ve dedeleri gibi İbn 'Âşûr lakabıyla meşhur olmuştur. İlk eğitimini Tunus'un büyük alimlerinden babası Muhammed Tâhir İbn 'Âşûr'dan (öl. 1973) alan, Fransızca öğrenen ve öğrencilik yıllarında Fransa'ya giden İbn 'Âşûr, 1930 senesinde Zeytûne Üniversitesi'nden mezun oldu. 1932 senesinde, mezun olduğu Zeytûne Üniversitesi'ne yardımcı öğretim üyesi

olarak görevlendirildi. Aynı sene ikinci derece ve 1935 senesinde ise birinci derece Mâlikî mezhebi müderrisi oldu. II. Dünya savaşı sırasında ilmî çalışmalarına ara veren İbn 'Âşûr, 1945 senesinde Haldûniyye Cemiyeti Başkanlığı'na getirildi. 1951 senesinde İstanbul'da toplanan XXII. Milletler Arası Müsteşrikler Kongresine, babası ve tarihçi Hasan Hüsnî Abdülvehhâb (öl. 1968) ile birlikte katıldı. 1953 senesinde Mâlikî müftüsü, 1961 Şeriat ve Usûlü'd-Dîn Fakültesi dekanı ve daha sonra Tunus müftüsü oldu. 1970'te vefat eden İbn 'Âşûr'un cenaze namazını babası Muhammed Tâhir İbn 'Âşûr tarafından kıldırıldı.

İbn 'Âşûr, *et-Tefsîr ve Ricâlüh* isimli eserinde uzun bir mukaddimeden sonra tefsir konusunda önemli eserler kaleme alan birkaç müfessirin hal tercümesini vermekte ve tefsirlerini tanıtmaktadır. İlgili müfessirin hal tercümesine geçmeden önce mezkûr çağdaki siyasî ve ilmî faaliyetleri aktararak tefsir faaliyetlerinin siyasî ve ilmî atmosferden nasıl etkilendiğini göstermeğe çalışmaktadır. Müfessir ve tefsirleri uzun uzun anlatmakta ve ilgili müfessirlerin etkilerinden bahsetmektedir.

İbn 'Âşûr, ilk olarak Yahya b. Sellâm'dan (öl. 200/815) ve onun tefsirinden bahsetmektedir. Yahya b. Sellâm'ın, tefsir edeceği âyetle ilgili önceki müfessirlerin yorumlarını senetleriyle birlikte naklettiğini, onları değerlendirdiğini, söz konusu yorumlar hakkında lügat ve îrâba göre seçimini yaptığını söylemektedir. Ayrıca Yahya b. Sellâm'ın kıraat tercihini de seçtiği yoruma göre ortaya koyduğunu beyan etmektedir (s. 22-29).

İbn 'Âşûr, ikinci sırada Muhammed b. Cerîr et-Taberî'yi (öl. 310/923) ve onun *Câmi'ül-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân* adlı tefsirini ele almaktadır. Taberî'nin mezhep imamları gibi fıkıhta müçtehit, hadis imamları gibi bol rivayetlere sahip, kişileri ve olayları çok iyi bilen çok önemli bir tarihçi olduğunu belirtmektedir. Taberî'nin tefsirinin kendisinden sonra yazılan bütün tefsirleri hem üslup hem de yöntem bakımından etkileyen ve üzerinde uzun zaman geçmesine rağmen hiç eskimeyen önemli bir tefsir olduğunu vurgulamaktadır. Taberî'nin tefsirini sadece rivayet tefsiri olarak kabul etmenin doğru olmadığını, onun aynı zamanda bir dirayet tefsiri olduğunu; çünkü Taberî'nin, rivayetleri kendi görüşüne delil olarak sunduğunu ifade etmektedir (s. 30-37).

İbn 'Âşûr, üçüncü sırada Muhammed b. İsmail el-Buhârî'yi (öl. 256/870) ele almaktadır. Buhârî'nin Taberî ile aynı asırda yaşadığını ve

birçok ortak hocadan ders aldıklarını belirtmektedir. Buhârî'nin, tefsirde dil üzerinde durduğunu, kelimelerin köklerini ve farklı manalarını izah ettiğini söylemektedir. Hz. Peygamber ya da sahabeden yapılan rivayetleri hem senet hem de metin bakımından tetkik ettiğini ve sahih olanları eserine aldığını belirtmektedir. Buhârî'nin bu yöntemle *et-Tefsîrül-kebir* ismini verdiği müstakil bir eser yazdığını; ancak bu eserin bize ulaşmadığını kaydetmektedir. Buhârî'nin tefsirle ilgili çalışmasının, hadis kitabı (*Sabihu'l-Buhârî*) ile bize ulaştığını söylemekte ve onun ilgili eserinde tefsirle ilgili birçok rivayete yer verdiğini ifade etmektedir. Buhârî'nin tefsirle ilgili rivayetlerinin 1000'i aştığını, bunların bir kısmının kitabının bir bölümü olan *Kitâbü't-efsîr*'de yer aldığını beyan etmektedir. Buhârî'nin bu bölümde Kur'ân surelerini Mushaf'taki tertibe göre teker teker tanıttığını, bu bölümün eserinin onda birini teşkil ettiğini ve tefsirle ilgili rivayetlerin kitabın diğer bölümlerinde de yer aldığını belirtmektedir. Buhârî'nin bu şekilde müfessirlere bir kaynak oluşturduğunu; ancak tefsir rivayetlerinin çoğunu sahih göstermemesinin, dirayet tefsiri taraftarlarına bir imkân hazırladığını ifade etmektedir (s. 38-45).

İbn 'Âşûr, dördüncü sırada Abdülkâhir b. Abdurrahman el-Cürçânî'yi (öl. 471/1078-1079) ele almaktadır. Cürçânî'nin *Delâ'ilül-i'câz* isimli eserinde Kur'ân'ı belagat ilimleriyle tefsir ettiğini belirtmektedir. Cürçânî'nin, ele aldığı âyetle ilgili bu metotla muhtemel manaları belirlediğini ve en uygun manayı tercih ettiğini söylemektedir. Mutezile'nin tekelinde bulunan bu metodu kullanarak Ehl-i Sünnet'in görüşlerini ispat ettiğini ve Mutezileye karşı başarılı olduğunu ileri sürmektedir (s. 46-52).

İbn 'Âşûr, beşinci sırada Mahmud b. Ömer ez-Zemahşerî'yi (öl. 538/1144) ve onun *el-Keşşâf'an hakâ'iki't-tenzil* adlı tefsirini incelemektedir. Zemahşerî'nin Kur'ân'ı tefsir etme konusunda Cürçânî'nin yöntemini takip ettiğini belirtmektedir. *el-Keşşâf* tefsirinde Ehl-i Sünnet'le ilgili nahoş şeylerin var olduğunu; ancak Ehl-i Sünnet âlimlerinin ilmin gereği olarak ona göz yumduklarını ve ondaki yanlış itikâdî düşünceleri belirtmekle birlikte ondan istifade etmeyi ihmal etmediklerini söylemektedir. Ehl-i Sünnet'in Cürçânî ile birlikte üstünlüğü ele geçirmesinden dolayı Zemahşerî'nin, tefsirini savunma yöntemiyle kaleme aldığını belirtmektedir (s. 53-60).

İbn 'Âşûr, altıncı sırada İbn 'Atıyye'yi (öl. 541/1147) ve onun *el-Muharrerül-vecîz* adlı tefsirini ele alarak şunları kaydetmektedir: İbn

'Atıyye'nin tefsiri, *el-Keşşâf* gibi çok değerli bir tefsirdir. İbn 'Atıyye, Zemahşerî gibi Kur'an'ı hem edebî hem de belâgî olarak tefsir etmiştir. Ancak *el-Muharrer*, *el-Keşşâf*tan bazı yönlerden farklıdır; iki müfessirin hem itikâdî hem amelî bakımdan farklı mezheplere mensup olması, bu farkların temelini oluşturmaktadır. Çünkü Zemahşerî, Mutezilî ve Hanefî'dir. İbn 'Atıyye ise, Ehl-i Sünnet ve Mâlikî'dir. Bu mezhep farkları, iki tefsirin farklı olmasına neden olmuştur. İbn 'Atıyye'nin tefsiri, Ehl-i Sünnet'in üstün olduğu bir dönemde yazıldığından bu tefsire reddiyeci bir üslup hâkimdir (s. 63).

İbn 'Âşûr, yedinci sırada Fahreddin Muhammed b. Ömer er-Râzî'yi (öl. 606/1210) ve onun *Mefâtihu'l-gayb (et-Tefsîrül-kebir)* isimli tefsirini ele almaktadır. İbn 'Âşûr, Râzî ile ilgili şunları söylemektedir: Râzî, bu hacimli eserinde, Mutezile'nin belâgî tefsir yönteminin Kur'an'ın diğer mu'ciz yönlerini perdelediğini ifade etmektedir. Bunun için o, Kur'an'ın hem belâgî hem de ilmî ve gaybî i'cazını ortaya koymaya çalışmaktadır. İbn 'Âşûr'a göre hadisçilerin ve edebiyatçıların tekelinde bulunan tefsir ilmi, Râzî ile kelâm ve usûl-i fıkıh alimlerinin eline geçmiştir (s. 89).

İbn 'Âşûr, sekizinci sırada Abdullah b. Ömer el-Beyzâvî'yi (öl. 685/1286) ve onun *Envârüt-tenzîl ve esrârüt-te'vîl* adlı tefsirini ele almaktadır. Beyzâvî ve tefsiri hakkında şunları kaydetmektedir: Beyzâvî hem Arapça dil bilgisi hem de kelâm, usûl-i fıkıh, fıkıh, mantık ve felsefe konularında bilgi sahibi olan büyük bir alimdir. Beyzâvî, tefsirini yazarken Zemahşerî ve Râzî'nin tefsirlerinden yararlanmıştı; kelime ve cümle tahlillerinde Zemahşerî'ye Kur'an'ın hikmetleri, kelâm, usûl-i fıkıh ve felsefe konularında Râzî'ye dayanmıştır. Beyzâvî, Kur'an kelimelerinin manalarını belirleme hususunda ise Râgıb el-İsfehânî'yi (öl. V./XI. yüzyılın ilk çeyreği) referans almıştır. Beyzâvî'nin tefsiri üzerine çok sayıda şerh, haşiye ve ta'lik yazılmıştır. Mezkûr tefsir yazıldıktan sonra bütün müfessirlerin kaynaklarından biri haline gelmiştir. Bu da *Envârüt-tenzîl*'in, *el-Keşşâf*tan daha fazla meşhur olmasına vesile olmuştur. *Envârüt-tenzîl* meşhur olurken beraberinde *el-Keşşâf* da meşhur etmiştir; çünkü *el-Keşşâf*'ın *Envârüt-tenzîl*'in kaynağı olması, *Envârüt-tenzîl*'i çalışana aynı zamanda *el-Keşşâf*'ı da çalışmak zorunda bırakmıştır. Beyzâvî de, selefi Zemahşerî gibi hadis konusunda titiz davranmamıştır. Bu da eleştirilmesine neden olmuştur (s. 101).

İbn 'Âşûr, dokuzuncu sırada İbn 'Arefe'yi (öl. 803/1401) ve onun tefsirini

ele alarak şunları kaydetmektedir: İbn 'Arefe, tefsir derslerinde ele aldığı âyetle ilgili alimlerin görüşlerini naklettikten sonra hadisten, şüirden delil getirmek suretiyle ilgili âyeti tefsir etmekteydi. İbn 'Arefe, İbn 'Atıyye'ye dayanmakla birlikte Zemahşerî'den de yararlanmayı ihmal etmemektedir. Ancak zaman zaman Zemahşerî'nin görüşlerini reddetmektedir. İbn 'Arefe, âyetlerden usûl-i fıkıh ve fıkıhla ilgili meseleleri istinbât etmeye çalışan ve bu konuya çok önem veren bir müfessirdir. İbn 'Arefe, bir tefsir kitabı yazmamıştır. Ancak öğrencileri onun tefsirle ilgili derslerini toplamak suretiyle ona nispet edilen bir tefsir kitabı meydana getirmişlerdir (s. 107).

İbn 'Âşûr, onuncu sırada Ebüssuûd Muhammed b. Muhammed el-Îmâdî'yi (öl. 982/1574) ve onun *Îrşâdü'l-'akli's-selîm ilâ mezâya'l-Kitâbi'l-Kerîm* adlı tefsirini ele alarak şunları söylemektedir: Ebüssuûd, Arapça, Farsça ve Türkçe dillerini çok iyi bilen, çok yönlü bir alimdi. Ebüssuûd, *el-Keşşâf* ve *Envârü't-tenzil* tefsirlerinin hatalarını düzeltmiş, eksikliklerini tamamlamış ve onları cem etmek suretiyle çok önemli bir tefsir meydana getirmiştir (s. 112).

İbn 'Âşûr, on birinci sırada Şehâbeddin Mahmud b. Abdullah el-Âlûsî'yi (öl. 1270/1854) ve onun *Rûhu'l-me'âni* adlı tefsirini ele almakta, Âlûsî ve tefsiri hakkında şunları yazmaktadır: Şii alimlerin, Ehl-i Sünnet alimlerini yetersizlikle, telif bir eser meydana getirmemekle, toplama, şerh ve haşiyelerden başka bir şey yapamamakla suçlamaları üzerine Âlûsî böyle bir eser yazmak suretiyle Ehl-i Sünnet'in tefsir ilmindeki derinliklilerini gözler önüne sermiş ve onların iddialarını boşa çıkartmıştır. Âlûsî, tefsirini lügavî tefsir yöntemiyle kaleme almıştır; kelimeleri, cümleleri tahlil etmekte, Arapça dil kurallarına ve belagete göre âyetleri tefsir etmeye çalışmaktadır. İrâb konusunda bazen çok fazla tafsilata giren Âlûsî, esbâb-ı nüzul rivayetlerine ve hadislere dayanmaktadır. Rivayet konusunda selefleri Zemahşerî ve Beyzâvî gibi davranmamakta; sadece sağlam rivayetleri vermeye özen göstermektedir. Âyetlerden kelâm ve fıkıh ile ilgili meseleleri istinbât eden Âlûsî, Tabersî'nin (öl. 548/1154) itikâdî görüşlerini reddederken Râzî'nin Şâfiî görüşlerine Hanefî usulle, Eş'arî görüşlerine ise selef yöntemiyle karşı çıkmaktadır. İşârî tefsir metodunu benimsemekte; ancak sûfi meşrebi esas alarak âyetleri zahiri manalarından çıkarmamakta, işârî yorumlarının zahiri anlama uygun olmasına dikkat etmektedir (s. 139).

İbn 'Âşûr, on ikinci sırada Cemâleddin el-Afgânî'yi (öl. 1897) ele almakta

ve onun hakkında şunları kaydetmektedir: Afgânî, değişik ilim dallarından büyük bir pay aldıktan sonra özellikle Mısır'da çok değerli çalışmalar yapmış, başta Muhammed Abduh olmak üzere çok kıymetli öğrenciler yetiştirmiş ve tecdit faaliyetlerinde bulunmuştur. Afgânî, Müslümanları eski durumlarına getirmek için çabalamış ve bunun için Müslümanları uyandıracak bir ilmî hareket oluşturmakla uğraşmıştır. Afgânî'nin tefsirle ilgili görüşleri öğrencisi Muhammed Abduh tarafından *el-'Urvetü'l-vüskâ* dergisinde yayımlanmıştır (s. 153-159).

İbn Âşûr, on üçüncü müfessir olarak Muhammed Abduh'u (öl. 1849-1905) ele almaktadır. Muhammed Abduh ve onun tefsir çalışmaları hakkında şu tespitlerde bulunmaktadır: Muhammed Abduh, Paris'te kaldığı süre zarfında hocası Cemâleddin el-Afgânî'nin düşüncelerini kaleme almış ve bunu *el-'Urvetü'l-vüskâ* dergisinde yayımlamıştır. Müslümanların tekrar izzetlerine kavuşabilme yolunun itikâdî, ahlakî ve ictimâî yanlışları düzeltmekle mümkün olabileceğini bu yayımlarla belirtmiştir. Muhammed Abduh'a göre Kur'ân, Müslümanlar için şifa olacak ilaçtır. Ancak ne yazık ki Müslümanlar bu ilacı alıp içmemektedirler. Bunun için o, itikat konularına ve Kur'ân'ın tefsirine girmiş yanlışları ayıklamaya çaba göstermiştir. Muhammed Abduh, Beyrut'a geldikten sonra haftada üç gece Kur'ân dersi yapmaya başlamıştır. Bu derslerinde bir âyet okuyup anlamını mükemmel bir şekilde izah ettikten sonra ilgili âyetin Müslümanların içinde buldukları vahim duruma nasıl bir reçete sunduğunu beyan etmiştir (s. 165).

İbn Âşûr, on dördüncü ve son sırada Reşid Rızâ'yı (öl. 1935) ve onun *el-Menâr* adlı tefsiri hakkında şunları kaydetmektedir: *el-Menâr* tefsiri, üç kişinin çabasının ürünüdür. Birincisi Cemâleddin el-Afgânî'dir. Afgânî İslam toplumunun düzelmesinin, dinin kaynağına dönmekle mümkün olabileceğini düşünmüş ve düşüncesini öğrencisi Muhammed Abduh'a telkin etmiştir. İkincisi Muhammed Abduh'tur. Muhammed Abduh, hocasının düşüncesini tefsir dersleriyle dile getirmiştir. Muhammed Abduh, bu tefsir derslerinde Kur'ân'ı başından Nisâ suresinin 125. âyetine kadar işlemiştir. Üçüncüsü Reşid Rızâ'dır. Reşid Rızâ, bu tefsiri yazan asıl kişidir. O, Muhammed Abduh'un dersleri çerçevesinde yazılar kaleme almış ve *el-Menâr* dergisinde yayımlamıştır. Daha sonra bu yazılardan *el-Menâr* tefsirini meydana getirmiştir. Bu yazılar önce *el-Menâr* dergisinde yayımlandığı için tefsire de bu isim verilmiştir (s. 168).

Değerlendirme

İbn 'Âşûr, bu çalışmasında bilinen önemli müfessirler ve onların tefsirleri hakkında bilgi verdiği gibi bir müfessir olarak üzerlerinde yeterince durulmayan Buhârî (öl. 256/870), Abdülkâhir el-Cürcânî (öl. 471/1078-79) ve İbn 'Arefe'yi (öl. 803/1401) de ele almakta, onların önemli müfessirlerden olduklarını belirtmekte ve tefsir anlayışları hakkında bilgiler vermektedir.

İbn 'Âşûr, Cürcânî'nin belâğî tefsir yöntemini Mutezile'nin tekeline aldığını ve bu yöntem ile onlara üstünlük sağladığını, bunun için Zemahşerî'nin tefsirini bu yöntemle ve savunmacı bir üslupla kaleme aldığını ileri sürmektedir. Ancak Zemahşerî'nin savunmacı bir üslup seçmesinin nedeninin Ehl-i sünnetin siyasî olarak üstünlüğü ele geçirmesi olduğunu söylemek, kanaatimce daha yerinde olur. Ayrıca Zemahşerî'nin tefsiri *Keşşâf*'in yöntem bakımından orijinal olmadığını iddia etmek de doğru olmasa gerekir. Nitekim birçok müfessir, *Keşşâf*'in yolundan giderek belâğî metotla tefsirler yazmışlardır. Öte yandan Beyzâvî, Nesefî ve Ebüssuûd gibi *Keşşâf*'in yöntemini takip eden müfessirlerin de savunmacı bir üslup kullandıklarını söylemek mümkündür. İbn 'Âşûr'un, *Keşşâf*'in Beyzâvî'nin tefsiri *Envârüt-tenzîl*'den dolayı meşhur olduğunu söylemesi de bize göre isabetli olmamıştır. Zira *Keşşâf*'in meşhur olması üzerine Ehl-i sünnet müfessirleri onun üslubunu kullanmaya başlamışlardır.

İbn 'Âşûr, bu eserinde önemli müfessirler hakkında bilgi vererek ve onların tefsirlerini ayrıntılı bir şekilde tanıtarak ilim dünyasına çok büyük katkılarda bulunmuştur. Zira birçok araştırmacının, ilgili eserleri okuma şansları söz konusu değildir. Bunun için bu eser, tefsir tarihinin dönüm noktalarını öğrenmek ve araştırmalarda müracaat edilmesi gereken tefsirleri belirlemek bakımından son derece önemlidir. Nitekim Cerrahoğlu da çalışmasının sonunda bu hususu vurgulamış ve mezkûr eserin tefsirle ilgilenenler tarafından mutlaka okunması gereken bir çalışma olduğunu belirtmiştir.

Tefsir tarihi alanında yazılan eserlerin bir kısmında birçok müfessir ele alınmakta, dolayısıyla tefsirler hakkında doyurucu bilgiler verilememektedir. İbn 'Âşûr ise az sayıda ama çok önemli eserleri ele almak suretiyle gereken bilgileri vermeye muvaffak olmuştur.